

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران
حوزه علمیه الزهرا (س)
شهرستان شیراز

موضوع:

بررسی دلالت حدیث منزلت بر امامت علی علیه السلام

استاد راهنما:
سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:
زهرا رامی جبه دار

بهار ۹۳

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران
حوزه علمیه الزهرا (س)
شهرستان شیراز

موضوع:

بررسی دلالت حدیث منزلت بر امامت علی علیه السلام

استاد راهنما:
سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:
زهرا رامی جبه دار

بهار ۹۳

تحمید

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين بارئ الخلائق اجمعين و الصلوه و السلام على عبد الله و رسوله و حبيبه و صفيّه و حافظ سرّه و مبلغ رسالاته سيّدنا و نبينا و مولانا ابي القاسم محمّد و آله الطيّبين الطّاهرين المعصومين.

پروردگارا دلهاي ما را به نور ايمان منور بگردان. انوار معرفت و محبت خودت را بر دلهاي ما بتابان. ما را شناساي ذات مقدس خودت قرار بده. ما را شناساي پيغمبر بزرگوارت قرار بده. انوار محبت پيغمبر اکرمت را در دلهاي همه ما قرار بده. انوار محبت و معرفت اهل بيت پيغمبر را در دلهاي همه ما قرار بده. ما را آشنا با سيرت پيغمبر خودت و ائمه اطهار قرار بده. ما را قدردان اسلام و قرآن و اين وجودات مقدسه بفرما. اموات ما را مشمول عنايات و رحمت خودت بفرما. و عجل في فرج مولانا صاحب الزمان.

تقدیم و شکر

تقدیم به امیرالمومنین علی علیه السلام

بر خود وظیفه می دانم از استاد گرانقدر و ارجمند خانم رضوی که با راهنمایی

های ارزنده خود زمینه کسب اطلاعات را برای اینجانب فراهم نمودند؛ تشکر و

قدردانی نمایم.

شبهات

برخی از اهل سنت از آنجا که مشاهده کرده اند شیعه امامیه به این حدیث بر امامت و خلافت و جانشینی امیرالمومنین علیه السلام استدلال کرده، درصدد برآمده اند تا از هر طریق ممکن در سند یا دلالت آن خدشه وارد کنند.

از جمله کسانی که در سند حدیث منزلت تشکیک کرده، آمدی است. او در ابتدا در سند حدیث می گوید حدیث متواتر نیست، بلکه از اخبار آحاد به حساب می آید. آمدی تخصصی در حدیث ندارد. تخصص او در علم اصول باعث شده که او را در این تشکیک بیندازد؛ زیرا از آن جا که حدیث را نصّ صریح یافته، لذا درصدد خلاصی از آن به تشکیک در سند برآمده است.^۱ در ضمن قبلا اشاره شد که تعدادی بیشماری از صحابه این حدیث را نقل کرده اند و آن را متواتر می دانند.^۲ گاهی گفته می شود که حدیث منزلت به قرینه سیاق اختصاص به مورد خود دارد که همان جنگ تبوک است؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه و اله این حدیث را در شأن امام علی علیه السلام هنگام رفتن به تبوک بیان داشته است، پس این منزلت نیز تنها اختصاص به مورد خود دارد.

اولا حدیث فی حد نفسه عام است و مطابق قاعده معروف نزد اصولیون، خصوصیت مورد، دلیل عام را از عمومش خارج نمی کند. گرچه مورد آن خصوص وقتی است که پیامبر به تبوک می رفت، ولی دلیل وارد عام بوده و شامل همه مواقع می شود.

ثانیا در بیشتر روایات، این جمله بطور مطلق آمده و اشاره به صدور آن در قصه تبوک نشده است.^۳

۱ علی اصغر رضوانی، امام شناسی و پاسخ به شبهات، قم، موسسه مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ص ۲۲۶.

۲ همان، ص ۲۲۷.

۳ همان، ص ۲۲۹.

ثالثاً مورد حدیث منزلت منحصر در غزوه تبوک نیست تا ادعا شود که مورد مخصص دلیل است، بلکه بنابر احادیث صحیحی که در کتب شیعه و سنی وارد شده، حدیث منزلت در موارد بسیاری غیر از غزوه تبوک نیز از پیامبر صلی الله علیه و اله رسیده است.^۱

برخی از نواصب درصدد تحریف در مشبه به برآمدند و به جای هارون کلمه قارون را به کار بردند، تا امام علی علیه السلام را شبیه قارون جلوه دهند. مطابق تمام روایاتی که در کتب حدیثی، حتی صحیحین آمده، کلمه هارون به کار رفته است.^۲

۱ همان، ص ۲۳۰.

۲ همان، ص ۲۳۷.

نتیجه گیری

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و اله در حدیث منزلت علی علیه السلام را نسبت به خود به منزله هارون علیه السلام نسبت به موسی علیه السلام دانسته است، مگر نبوت که این استثنا نشان دهنده ثابت بودن همه منزلت ها جز این مورد است. منزلت های فراوان و شباهت های عمیقی در ارتباط هارون علیه السلام و موسی علیه السلام و ارتباط علی علیه السلام و پیامبر صلی الله علیه و اله وجود دارد که با توجه به این حدیث و تاریخ و قرآن قابل استخراج است که می توان به تعدادی از جمله نزدیکی بسیار شدید، برادری و اخوت، وزارت و شراکت در امر و مأموریت، همراهی و پشتیبانی بی نظیر، خلافت، و امامت اشاره کرد.

فهرست منابع

* قرآن، ترجمه ناصر مکارم شیرازی، قم، فاضل، ۱۳۸۹

منابع عربی به عربی

۱. ابن منظور، لسان العرب، بیروت، دار الحیا التراث، العربی، بی تا.

منابع فارسی به فارسی

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، علل الشرایع، قم، وانک، ۱۳۹۲.

۲. ابن سعد، الطبقات الکبری، بیروت، لبنان، دار صادر، ۱۴۰۵.

۳. ابن عساکر، تاریخ مدینه دمشق، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۵.

۴. ابن کثیر، البدایه والنهایه، بیروت، لبنان، دار الفکر، بی تا.

۵. المزی، ابوالحجاج یوسف بن زکی، تهذیب الکمال، بیروت، لبنان، بی تا.

۶. اندلسی، محمد ابن عبدالبر، الاستیعاب فی معرفه الاصحاب، بیروت، لبنان، دار الجیل، ۱۴۱۲.

۷. بخاری، محمد بن اسماعیل، صحیح بخاری، بیروت، لبنان، دار احیاء التراث عربی، بی تا.

۸. بغدادی، خطیب، تاریخ بغداد، دار الکتب عربی، بیروت، لبنان، ۱۴۱۷.

۹. ترمذی، محمد بن عیسی، سنن ترمذی، بیروت، دار الفکر، بی تا.

۱۰. حسینی دشتی، سید مصطفی، معارف و معاریف، تهران، موسسه فرهنگی آرایه، ۱۳۸۵.

۱۱. خطیبی، محمد، فرهنگ شیعه، قم، زمزم هدایت، ۱۳۸۵.

۱۲. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران، تألیف موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران،

۱۳۷۷.

۱۳. راغب اصفهانی، حسن بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، تهران، نشر سبحان، ۱۳۸۵.

۱۴. رضوانی، علی اصغر، امام شناسی و پاسخ به شبهات، قم، موسسه مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵.
۱۵. زمانی، احمد، حقایق پنهان، قم، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۶.
۱۶. سبحانی، جعفر، رهبری امت، تهران، انتشارات کتابخانه صدر، ۱۳۵۴.
۱۷. سعیدی مهر، محمد، آموزش کلام اسلامی، قم، کتاب طه، ۱۳۹۱.
۱۸. شیبانی، احمد بن حنبل، مسند احمد بن حنبل، بیروت، لبنان، دار احیاء التراث عربی، ۱۴۱۵.
۱۹. شیروانی، علی، ترجمه کشف المراد، قم، موسسه انتشارات دارالعلم، ۱۳۸۶.
۲۰. عسقلانی، ابن حجر، تهذیب التهذیب، بیروت، لبنان، دار الفکر، ۱۴۰۴.
۲۱. عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، چاپ خانه سپهر، ۱۳۸۲.
۲۲. غروی، محسن، محمد رضا غلامی، سید محمد حسین میر باقری، آموزش عقاید، موسسه انتشارات دارالعلم، قم، ۱۳۸۴.
۲۳. قزوینی، ابن ماجه، سنن ابن ماجه، بیروت، لبنان، دار الجیل، ۱۴۱۸.
۲۴. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، بحارالانوار، تهران، مکتبه الاسلامیه، ۱۳۶۲.
۲۵. مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، حق الیقین، قم، انتشارات سرو، ۱۳۸۷.
۲۶. نسائی، سنن النسائی، بیروت، لبنان، دار المعرفه، ۱۴۱۴.
۲۷. نصیری، علی، درسنامه علم حدیث، قم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۲.
۲۸. نیشابوری، مسلم بن حجاج قشیری، صحیح مسلم، بیروت، لبنان، دار الفکر، ۱۳۹۸.
۲۹. هندی، متقی، کنز العُمّال، بیروت، لبنان، دار احیاء التراث عربی، بی تا.